

Pušenje i pijenje alkohola kod srednjoškolaca Zagrebačke županije

(Smoking and alcohol drinking habits in high school students of Zagreb County)

Andrea Kružić Lulić, Dunja Delfin, Davorin Gajnik

Zavod za javno zdravstvo Zagrebačke županije

Sažetak

Svrha ovog rada je istražiti učestalost pušenja i pijenja alkohola s obzirom na spol i vrstu škole kod učenika završnih razreda svih trogodišnjih i četverogodišnjih škola u četiri grada Zagrebačke županije: Velikoj Gorici, Zaprešiću, Jastrebarskom i Ivanić Gradu.

Istraživanje je provedeno u studenom 2007. godine i obuhvatilo je 885 ispitanika.

Rezultati pokazuju da je barem jednom u životu pušilo 75,7% mladića i 79,7% djevojaka. Trenutno puši više djevojaka (47,3%) nego mladića (36,0%), ali mladići puše redovitije i veći broj cigareta dnevno. Više adolescenata puši u trogodišnjim školama. Djevojke (82,3%) su i u uzimanju alkohola prestigle svoje vršnjake (79,9%). Konzumiranje alkohola češće je u četverogodišnjim školama. Najviše maturanata alkohol uzima tijekom izlazaka vikendom, najčešće u društvu, kada se veliki broj mladića (85,8%) i djevojaka (77,3%) napije. Češće se opijaju učenici trogodišnjih škola.

Ključne riječi: adolescencija, pušenje, alkohol, srednjoškolci, zdravstveni odgoj

Uvod

Adolescencija je najburniji dio ljudskog života i predstavlja prijelazno razdoblje između djetinjstva i zrelosti. To je vrijeme kad mlada osoba proživljava velike fizičke i psihičke promjene, teži za samostalnošću i neovisnošću, samodokazivanjem i izgradnjom samostalnih stavova. Adolescent traga za vlastitim identitetom, traži uvažavanje i slobodu u svojim postupcima te sve više izmiče kontroli roditelja. Konačno sazrijeva tjelesno, emocionalno i intelektualno u odraslu osobu. Na tom, ne tako lakom i ponekad krivudavom putu sazrijevanja, zbog relativnog neiskustva i određene sklonosti rizicima, adolescenti su najugroženija i najrizičnija populacijska skupina za usvajanje i razvoj ovisničkog ponašanja.

Eksperimentiranje s bilo kojim sredstvom ovisnosti kod mladih počinje zbog znatiželje, oponašanja, a najčešće zbog pritiska okoline te svojih vršnjaka.

Duhan i alkohol su najraširenija, prešutno dopuštena i socijalno prihvatljiva sredstva ovisnosti. Kada je riječ o tim tradicionalnim drogama, mladi ljudi ih počnu uzimati smatrajući da je to ujedno i društveno prihvatljiv način ponašanja. Čak i ako su im poznate moguće štetne posljedice po zdravlje, smatraju da one ipak nisu neizbježne budući da ih koristi veliki broj odraslih ljudi. Na sreću, većina adolescenata ipak samo eksperimentira s različitim sredstvima ovisnosti te tijekom adolescencije prestaje ili to ostaje samo umjerena navika. Samo kod manjeg broja adolescenata razvija se ovisnost koja počinje ometati školovanje, obiteljske i društvene odnose te produktivnost općenito.

Metode

Služba za školsku i sveučilišnu medicinu Zavoda za javno zdravstvo Zagrebačke županije u školskoj godini 2007/2008 provela je anonimnu anketu o rizičnom ponašanju među učenicima završnih razreda srednjih škola na području većeg dijela Zagrebačke županije. Obuhvaćene su sve trogodišnje škole (trgovačka i strukovna škola), te četverogodišnje škole (gimnazija, ekonomska, elektrotehnička, hotelijersko-turistička te škola za tehničare za računalstvo) u četiri grada Zagrebačke županije: Velikoj Gorici, Zaprešiću, Jastrebarskom i Ivanić Gradu.

U istraživanju je anketirano 360 učenika završnih razreda trogodišnjih škola od kojih je 157 učenica i 203 učenika te 525 učenika maturanata četverogodišnjih škola sa spolnom raspodjelom od 365 maturantica i 160 maturanata.

Cilj

Cilj ovog rada je istražiti naviku pušenja i konzumacije alkohola kod srednjoškolaca Zagrebačke županije s obzirom na spol i školu u svrhu kvalitetnijeg osmišljavanja i usmjeravanja preventivne djelatnosti Zavoda za javno zdravstvo Zagrebačke županije.

Rezultati

Eksperimentiranje s pušenjem je prema dobivenim rezultatima sve prisutnije kod mladih – barem jednom u životu pušilo je 79,1% mladića i 83,0% djevojaka trogodišnjih škola te 72,3% mladića i

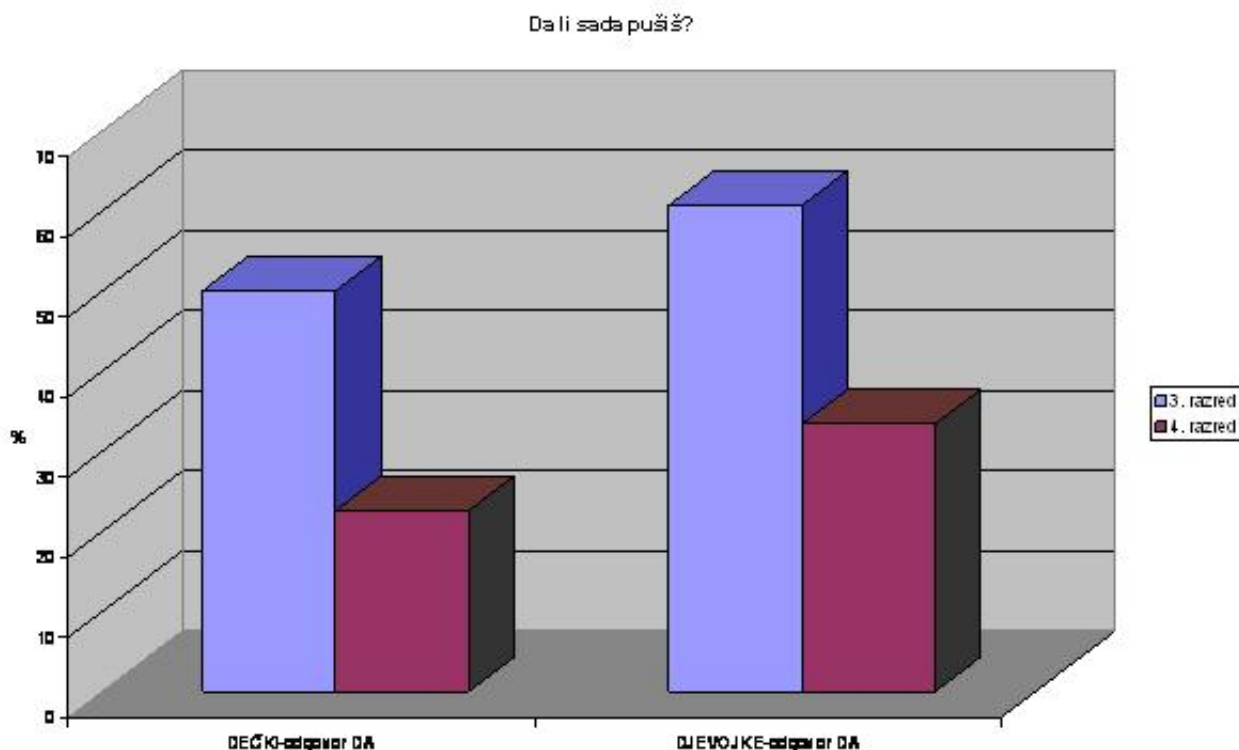
76,4% djevojaka četverogodišnjih škola.

Udio dječaka trogodišnjih škola koji je prvu cigaretu popušio u dobi od 12 godina i ranije iznosi 34,3%, dok kod djevojčica taj postotak iznosi 14,1%. Rezultat u četverogodišnjim školama je sličan – postotak kod dječaka je 33,9%, a kod djevojčica 15,1%. Djevojke su prvu cigaretu u najvećem broju probale nešto kasnije i to u 15. godini (28,9% u trogodišnjim i 24,2% u četverogodišnjim školama).

Slika 1 pokazuje da u izjavama o trenutnom pušenju postoji spolna razlika te razlika među školama. U trogodišnjim školama trenutno puši svaki drugi mladić (50%) i više od polovine djevojaka (60,7%) , dok u četverogodišnjim školama trenutno puši svaki četvrti mladić (22,1%) i svaka treća djevojka (34,05).

U svim srednjim školama Zagrebačke županije pušenje je više zastupljeno kod djevojaka nego kod njihovih vršnjaka mladića. Općenito više mladih puši u trogodišnjim školama.

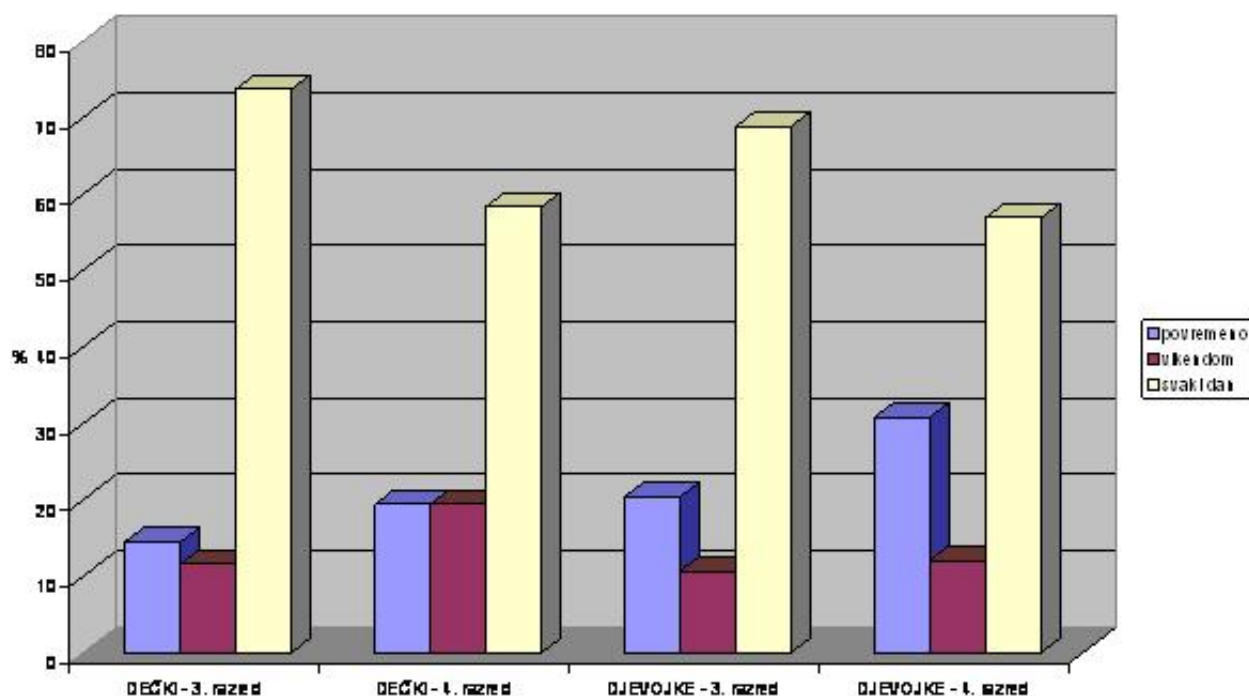
Slika 1.

O težini pušačke navike govori podatak da svaki dan (redovito) puši 73,7% mladića i 68,8% djevojaka trogodišnjih škola dok taj postotak u četverogodišnjim školama i kod mladića 58,3% , a kod djevojaka 56,9% (Slika 2)

Slika 2.

Ako pušaš, činiš li to:

Što se tiče broja dnevno popušanih cigareta rezultat je slijedeći: u svim srednjim školama jednaki postotak mladića (22,2%) puši 1-10 cigareta i 11-20 cigareta na dan. Isto tako 37,3 % svih djevojaka puši 1-10 cigareta dok se postotak smanjuje proporcionalno broju cigareta.

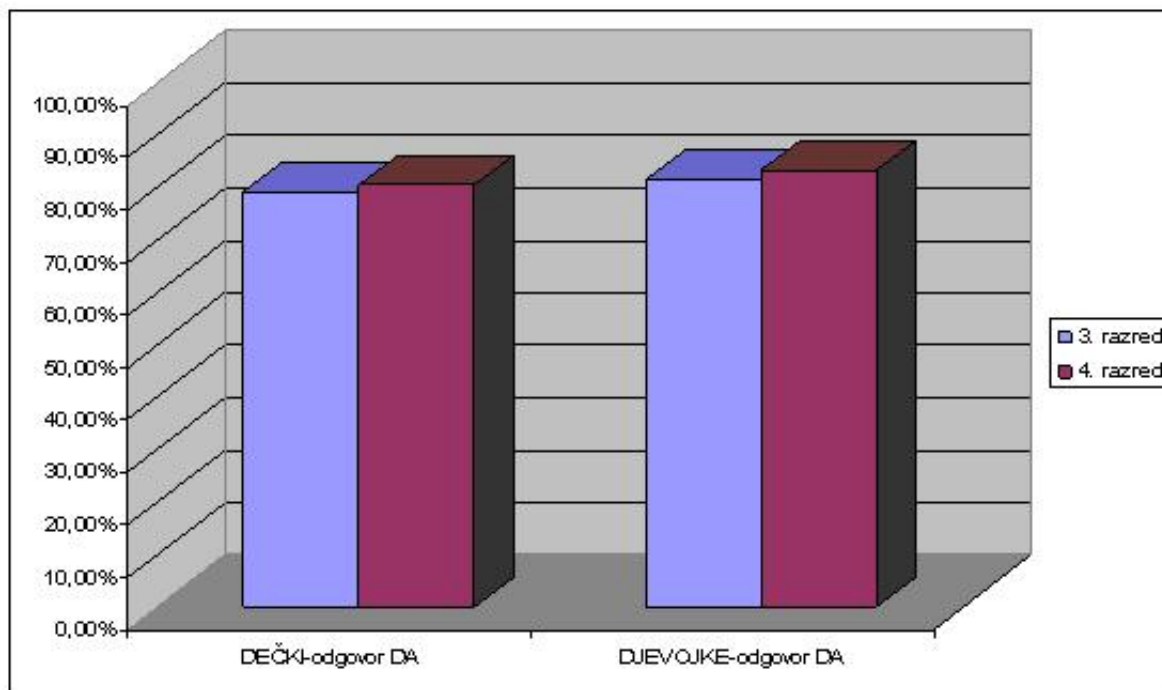
Velika većina mladića i djevojaka svih srednjih škola konzumirala je alkohol barem jedanput u životu. Alkohol je pilo 83,0% mladića i 94,2% djevojaka trogodišnjih škola te 98,2% mladića i 91,0% djevojaka četverogodišnjih škola.

Dob u kojoj se najčešće poseže za alkoholom je do 15. godine: 83,1% mladića i 65,8% djevojaka trogodišnjih škola te 70,3% mladića i 62,2% djevojaka četverogodišnjih škola počinje uzimati alkohol do 15. godine života.

Alarmantan je podatak da trenutno pije alkohol 79,3% mladića i 81,5% djevojaka trogodišnjih škola te 80,6% mladića i 83,2% djevojaka četverogodišnjih škola. Iz ovih je podataka vidljivo da sve više djevojaka konzumira alkohol te su prestigle svoje vršnjake. Alkohol trenutno pije nešto više maturanata četverogodišnjih nego trogodišnjih škola (Slika 3).

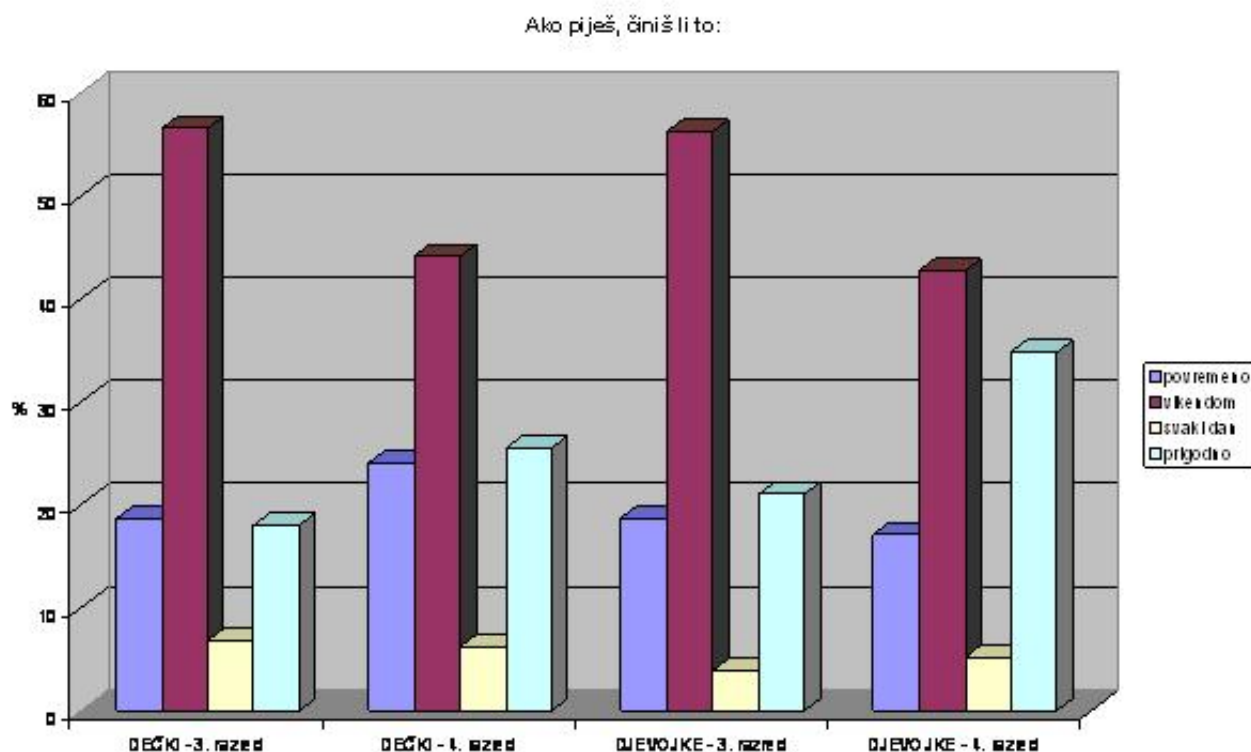
Slika 3.

Da li sada piješ?

Slika 4 pokazuje učestalost konzumiranja alkohola. Kod oba spola i u svim srednjim školama alkohol se najčešće pije tijekom izlaska vikendom. Nešto više od polovice srednjoškolaca iz trogodišnjih škola konzumira alkohol vikendom (56,5% mladića i 56,2% djevojaka), te malo manje od polovice srednjoškolaca iz četverogodišnjih škola (44,1% mladića i 42,7% djevojaka).

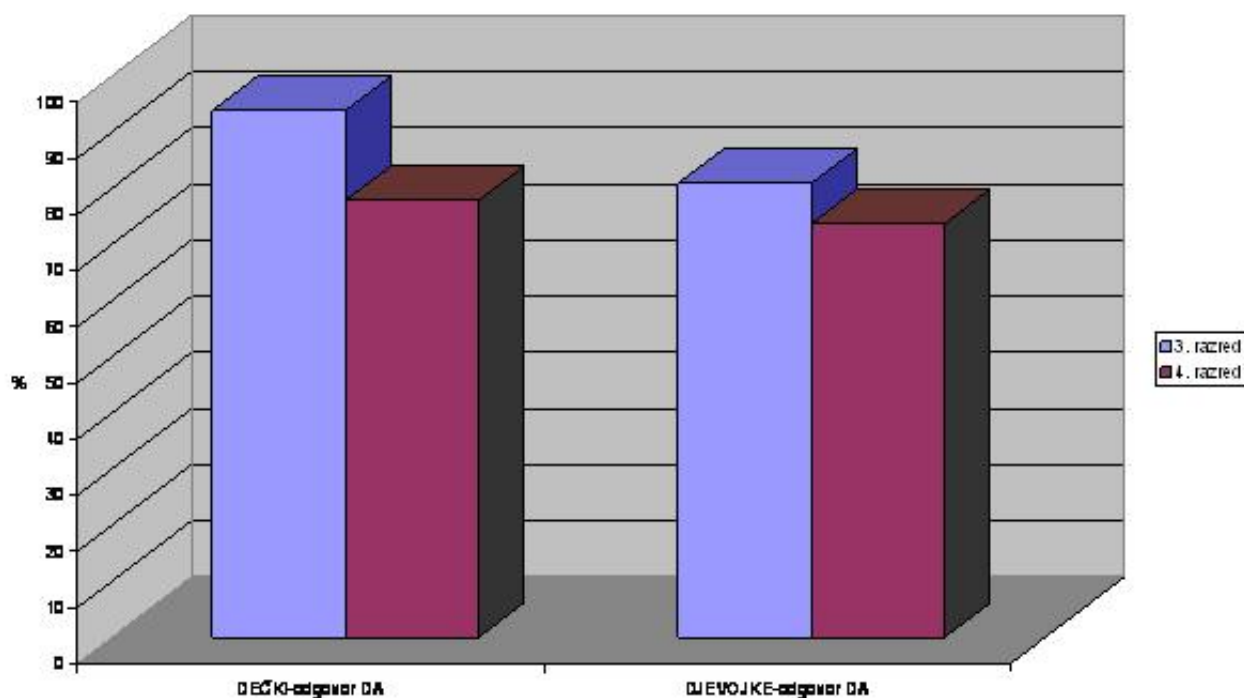
Slika 4

Preko 95% svih srednjoškolaca pije alkohol pretežno u društvu, a vrlo mali broj to radi sam. Na sve veću zastupljenost pijenja alkohola među mladima upozorava i podatak da se bar jednom u životu napilo 93,8% mladića i 80,9% djevojaka trogodišnjih škola, te 77,8% mladića i 73,7% djevojaka iz četverogodišnjih škola. (Slika 5)

Slika 5.

Jesi li se ikad napio/la?

Svaki treći mladić trogodišnjih škola (31,5%) i svaki četvrti mladić četverogodišnjih škola (25,0%) napio se prvi put u 15.godini, a svaka treća djevojka trogodišnjih škola (32,7%) i svaka četvrta djevojka četverogodišnjih škola (27,1%) prvi put se napila u svojoj 16.godini.

Zastrašujući je podatak o učestalosti opijanja naših srednjoškolaca. Čak 69,7% mladića i 46,2% djevojaka trogodišnjih škola te 60,3% mladića i 37,2% djevojaka četverogodišnjih škola napilo se više od 5 puta tijekom svog života.

Na pitanje „Što najčešće piješ“ bilo je ponuđeno nekoliko odgovora (pivo, vino, žestoka pića, miješana pića, sve) svaki drugi mladić (50,2%) je odgovorio da pije sve, dok se nešto više od polovice djevojaka (58,5%) odlučilo za miješana pića poput bambusa ili juice-votke.Svaki drugi mladić i djevojka izjasnio se da pije tzv. energetske napitke (Red Bull i sl.).

Rasprava

Duhan i alkohol su najraširenije legalne droge. Rezultati pokazuju da je pušenje i konzumiranje alkohola među srednjoškolcima Zagrebačke županije učestala aktivnost.

S pušenjem je eksperimentiralo barem jednom u životu 75,7% mladića i 79,7% djevojaka, a ako govorimo o trenutnom pušenju cigareta opet zamjećujemo prevagu djevojaka (47,3%) naspram mladića (36,0%). No, mladići puše redovitije i veći broj cigareta dnevno od svojih vršnjakinja. Općenito više mladih puši u trogodišnjim školama.

Trend pijenja alkohola prisutan je kod oba spola i velika većina anketiranih učenika probala je alkohol barem jednom u životu (90,6 mladića i 92,6 djevojaka). Djevojke su i u uzimanju alkohola prestige svoje vršnjake. Alkohol trenutno pije više djevojaka (82,3%) nego mladića (79,9%), a konzumacija alkohola češća je kod maturanata četverogodišnjih škola. Alkohol se najčešće konzumira tijekom izlazaka vikendom, u društvu, kada se veliki broj mladića (85,8%) i djevojaka (77,3%) napije. Ovdje je veći postotak maturanata oba spola iz trogodišnjih škola.

Miješana pića su najčešći odabir djevojaka, dok mladići najčešće biraju pivo (29,7%) ili piju sve što im dođe pod ruku (47,8%).

Adolescenti su zbog specifičnosti sazrijevanja i odrastanja vrlo specifična i osjetljiva populacijska skupina. Da bi što bezbolnije prošli taj put do zrelosti treba im pomoć i podrška obitelji, škole ali i svih ostalih koji im mogu pomoći.

Školska i sveučilišna medicina u svrhu toga provodi zdravstveno-odgojne aktivnosti vezane uz problem pušenja i alkohola u osnovnim i srednjim školama, međutim dobiveni rezultati nam ukazuju i upozoravaju nas da moramo nastaviti i pojačati naše preventivno djelovanje, a naročito u vrlo rizičnom razdoblju školovanja, prelasku u više razrede osnovne škole.

Kontakt:

Andrea Kružić Lulić, dr.med., spec. školske medicine

Zavod za javno zdravstvo Zagrebačke županije

Služba za školsku i sveučilišnu medicinu – ispostava Velika Gorica

Matice hrvatske bb, Velika Gorica
Tel. 01/6227-555
e-mail: akruziclulic@net.amis.hr